

Verslag van een openbaar verhoor

De parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen heeft op 26 september 2022 **mevrouw Postma-Doornbos** als getuige gehoord, die werd bijgestaan door de heer Postma.

Voorzitter: Van der Lee
Griffier: Kruithof

Aanwezige leden van de commissie: Van der Graaf, Kathmann, Kwint, Kuik, Van der Lee en Tielen.

Aanvang 10.00 uur.

De **voorzitter**:

Ik open de vergadering van de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen. Aan de orde is het verhoor van mevrouw Postma-Doornbos. Ik verzoek de griffier om haar en haar steunverlener binnen te geleiden.

(De griffier geleidt de getuige naar haar plaats in de Enquêtezaal.)

De **voorzitter**:

Goedemorgen mevrouw Postma-Doornbos, en ook u welkom, meneer Postma, hier bij de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen.

60 jaar gaswinning heeft Nederland veel gebracht, maar kent zeker voor gedupeerden schaduwkanten. De commissie onderzoekt hoe deze schaduwkanten hebben geleid tot het besluit om de aardgaswinning in Groningen te stoppen. We willen ook weten hoe de besluitvorming op cruciale momenten is verlopen en hoe private en publieke partijen hebben samengewerkt bij de gaswinning. We onderzoeken de aardbevingen en de ontwikkeling van kennis daarover, de afhandeling van schade die is veroorzaakt door de bevingen en het proces van het versterken van gebouwen in Groningen.

De bevingen zijn niet iets van het verleden. Ook dit weekend waren er meerdere bevingen, waarvan er een echt wel zwaar was: 2,7 Die had veel schademeldingen tot gevolg. U bent zelf ook gedupeerde. We gaan straks met u spreken over de schade aan uw woning. Deze week zullen wij ons

verdiepen in de schadeafhandeling en de versterkingsoperatie door de jaren heen. U wordt gehoord als getuige. Dat betekent dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zult zeggen nadat u de belofte heeft gedaan. Ik verzoek u daarom om even te gaan staan.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ik dacht dat ik de eed zou afleggen, of hoefde dat niet?

De **voorzitter**:

O, ja. Dat is mijn fout.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Geeft niet, hoor. Beide zijn goed.

(In handen van de voorzitter legt de mevrouw Postma-Doornbos de eed af.)

De **voorzitter**:

Dan staat u nu onder ede. U mag weer plaatsnemen.

Het verhoor met u wordt afgenomen door mevrouw Tielen en mevrouw Kuik. Mogelijk heeft mevrouw Kathmann ook nog enkele vragen aan u. We gaan beginnen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Mevrouw Postma. Sinds 1992 woont u in uw huidige woning in Schildwolde. Schildwolde maakt onderdeel uit van de voormalige gemeente Slochteren, nu de gemeente Midden-Groningen, en ligt ongeveer 20 kilometer ten oosten van de stad Groningen. De woning had op het moment dat u die aankocht in 1992 nog geen schade. Eerder dit jaar waren er een aantal commissieleden samen met enkele leden van de staf bij u thuis en spraken we u en uw gezin tijdens een keukentafelgesprek, als onderdeel van een werkbezoek van onze commissie aan Groningen. Vandaag willen we met u ingaan op de schade aan uw woning en de effecten die de afhandeling van de schade had op uw gezin. De verschillende onderwerpen komen in een soort blokjes aan bod, waarbij mevrouw Kuik en ikzelf het stellen van de vragen zullen afwisselen.

Voordat we verdergaan met de details over de schade aan uw woning, hebben we een paar algemene vragen over de aardbevingen. Welke ervaring had u zelf met aardbevingen vóór de beving in Huizinge in 2012?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ik denk niet dat ik van tevoren zelf aardbevingen echt heb gevoeld of meegemaakt. Ik wist wel dat er in de jaren sinds de gaswinning is begonnen her en der wat lichte aardbevingen waren geweest. Maar dat was op dat moment niet zodanig heftig dat we dat ook echt merkten, of in het gebied waar ik woonde goed merkten.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Was het een onderdeel van gesprek dat u had met anderen?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Nee, dat denk ik niet. De viering van 50 jaar gas werd in ons dorp en onze omgeving vrij uitbundig gevierd, met de Gasmolecule. Daar voelde je al wel een beetje de dubbelheid, dat er gezegd werd: het is niet alleen maar rozengeur en maneschijn, er zijn ook schaduwkanten. Maar voor mij, in mijn persoonlijk leven, bleef het daar op dat moment wel bij.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dan komt op 16 augustus 2012 die beving bij Huizinge. Hoe heeft u die zelf beleefd?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Wij waren op dat moment nog net op vakantie; we waren op Texel. Bij thuiskomst hadden wij schade. Wij hebben de beving dus niet gevoeld of gehoord, maar ons huis heeft dat wel degelijk, want bij thuiskomst hadden wij schade. Het was sowieso een heftig jaar voor ons. Ik had een halfjaar daarvoor een ongeluk gehad en zat in een revalidatietraject. Albert, mijn man, had dat jaar een grote, zware operatie in het hoofd gehad in verband met een ziekte aan zijn afweersysteem en hij moest ook nog een operatie ondergaan. Dus wij waren die zomer op Texel. Dat was fijn, effe eruit, en toen kwamen we thuis, trokken we de deur van de kelder open en was het daar nat en lek en zat er een heel grote scheur dwars door de kelder heen, die daarvoor dus droog was. Dat was wat wij direct zagen en waardoor we eigenlijk ook direct in de actiestand moesten. Want wij hebben een jarendertighuis met tot nu toe nog een vrij kleine keuken en onze kelder is een verlengstuk van onze keuken. Daar staan onze diepvries, alle voorraad, bloemenvazen; noem maar op, alles wat je zo nodig hebt in een huis. Omdat het lek was en het er ook gewoon heel naar uitzag, moesten we wel direct aan de bak. Albert is het gaan repareren. Maar omdat we die aardbeving niet zelf hadden gevoeld, hoorden we pas later: er is een heel zware aardbeving

geweest. Dat hadden we wel gehoord, maar we zagen het pas toen we thuiskwamen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Hoeveel dagen na die aardbeving kwam u thuis?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Een paar dagen, volgens mij. Ik weet het niet letterlijk uit mijn hoofd, maar het was een paar dagen na die aardbeving. Er was dus wat gaan lekken in onze kelder, er stond een laagje water.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ja. En u zei al: u schrok.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja, wij schrokken. Ja.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Kunt u daar iets meer over vertellen?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Als je thuiskomt met drie kinderen, drie pubers, en je hebt een hoop was bij je: in mijn geval zet ik dan de wasmachine aan. En er moet worden gegeten en uitgepakt. Dat kon nu niet, want we konden niet bij bepaalde spullen. Het was gewoon vies, het was helemaal stuk. Albert is gaan proberen om het te stelpen, want we kwamen in een weekend thuis en konden op dat moment niet iemand bellen. We wisten ook niet wat we moesten. Als er nu een aardbeving is geweest, dan doen we, als we moed genoeg hebben, een rondje om het huis en melden we de schade. Maar op dat moment was er helemaal nog niet zoiets opgetuigd daarvoor.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U zegt: we gingen gelijk zelf aan de slag, ook omdat we niet goed wisten waar we terecht moesten.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja, maar ook ... Tja, als er iets is met je huis, dan moet je het zelf oplossen. Tenminste, dat was in ons geval zo.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Hoorde ik het goed dat u zei: pas later legden we eigenlijk de relatie tussen

de schade in de kelder, het lekken in de kelder, en de aardbeving in Huizinge?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Dat is een beetje een lastige, want wij hadden wel direct door dat er schade was en dat er dus iets was gebeurd. De kelder zelf was doorgescheurd, maar ook in onze muren zaten scheuren. Een paar dagen later vertelden mensen om ons heen: we hebben hier echt een flinke aardbeving gehad, je moet wel echt even goed gaan kijken. Toen konden we het heel goed terugzien. Want de muur die naar de kelder loopt, was ook doorgescheurd vanonder ons keukenraam en aan de andere kant van de muur zat ook een scheur. Nou ja, dat waren dingen die we niet hadden, dus dat was heel duidelijk. En als je dan in de loop van de jaren erop ziet wat de aardbevingen deden: dat is gewoon precies dát wat er dan gebeurt; er komt een aardbeving en ergens komt er een scheur in de muur of in het plafond of in de vloer.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ja. Maar in augustus 2012 was het dus eigenlijk iets heel nieuws in uw beleving.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U moest eigenlijk direct aan de slag, zei u al.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wanneer bent u het wél gaan melden?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Volgens mij werd het jaar daarop steeds meer bekend dat er iets aan de hand was. Toen is ook de organisatie Arup in het leven geroepen. Die staat bij ons in de buurt bekend als "de mensen met de gele hesjes". Zij gingen door de dorpen om te kijken of er ergens gevaarlijke elementen waren. Ik geloof dat die begonnen zijn in ... In ieder geval hebben wij daar in 2014 een brief van gehad waarin stond dat wij een gevaarlijk element hadden, namelijk een hoge schoorsteen, die kenmerkend is.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
In 2014?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja. In de periode daaraan voorafgaand zag je dat er steeds meer bekend werd, maar wij hadden nog geen adres. Wij wisten niet bij wie je dit zou moeten melden.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U vertelde al dat uw man zelf aan de slag ging om het lekken te stelpen.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja. Hij is zelf zo goed en zo kwaad ... Hij was in die tijd niet gezond. Hij heeft zelf zo goed en zo kwaad als het kon die scheur geprobeerd te repareren, met allerlei middelen. Uiteindelijk is het een hele lelijke vloer geworden, maar er kwam niet meer zo heel veel water doorheen, dus we kregen de kelder redelijk droog. In het jaar daarop zijn we gaan uitzoeken waar we dat dan moesten melden. Toen ze kwamen met het onderzoeken van de buurt, stond er bij ons in het plaatselijke krantje ook dat er ergens een adres was waar je het kon melden. Dat was toen nog bij Shell. Toen zijn we onze schade daar via een mailadres gaan melden.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Daarover willen we graag veel meer aan u vragen. Maar ik vroeg me nog eventjes iets af. U zei: we kwamen thuis, we schrokken heel erg, het was nat en vies, ik kon eigenlijk niet meteen aan de slag, wat ik normaal na een vakantie wel doe. In hoeverre had die schade ook nog andere gevolgen in uw beleving over het huis?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Wij maakten ons zorgen. Ik weet zelf niet zo heel veel van de constructie af, maar een kelder is wel een zwaar blok aan een huis. Voor een deel trekt het ook aan het huis. Wij maakten ons wel degelijk wat zorgen: wat zal hier het gevolg van zijn? Gaat het hele huis uit zijn verband? Hoe zit dat met de fundering enzovoort? Maar, tja, we hebben een gezin met drie kinderen. Ik vertelde net al: we waren allebei niet gezond; we waren allebei aan het herstellen. Dus wij waren op dat moment met name een beetje aan het overleven. We moesten werken; het werk moest weer opgepakt worden, en het gezin moest gedraaid. En dan heb je een huis dat stuk is. Ja, dat was wel veel.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U ging eerst meteen proberen om het op te lossen.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

En vanaf welk moment dacht u: die kelder en die fundering, het heeft ook effect op de veiligheid van het huis?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Dat was eigenlijk in de loop van het jaar daarop, denk ik. Toen kwamen er meer aardbevingen. Er is op een gegeven moment ook een aardbeving in Groningen geweest. Ik werk in het UMCG. Die aardbeving heb ik op het werk ervaren. Toen hoorden we om ons heen ook steeds meer mensen praten daarover en kwam het ook wat meer in het nieuws. Toen is iemand uit onze buurt die metselaar is en weleens een keer een verbouwing in ons huis had gedaan, langs geweest. Hij wees ons op scheuren en zei: dit is niet oké; jullie hebben best heel veel schade. Als ik heel eerlijk ben, is een heel groot deel van die periode best wel ... Ik weet het nog best heel goed, maar het is ook wel weggedrukt door álles wat er daarna kwam.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ja. Ja. Welke schade vond u het meest bedreigend voor de veiligheid van het huis?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Uiteindelijk de schoorsteen. Ik vertelde zonet: ze kwamen melden dat wij een gevaarlijk bouwelement hadden. Daar werd in het begin in de buurt misschien ook wel een beetje afwachtend over gedaan, van: ja, het zal wel; als er een hele zware aardbeving komt en je krijgt die op je hoofd, is dat vast gevaarlijk. Maar toen een héle tijd later de bekleding van de schoorsteen af kwam, werd dus heel duidelijk dat die hele hoge schoorsteen op meerdere plekken finaal was doorgescheurd. Die was dus totaal niet meer sterk en stabiel. Ons huis is in 1938 gebouwd. In die tijd bouwden ze het huis om een schoorsteen heen of een schoorsteen in een dakkapel -- er zat dus een dakkapel omheen. Onze jongste zoon sliep daar. Die was gewoon echt bang, want hij had gezien hoe stuk die schoorsteen was. Vanaf dat moment was hij bang bij het slapengaan, was hij bang dat er iets zou gebeuren. Dat was voor ons ook wel echt het moment waarop we dachten:

"Ja, je huis dat stuk is, is één ding. Maar als je niet zeker weet of je kinderen veilig wakker zullen worden als er iets gebeurt, dát is een heel ander verhaal."

Afgezien van ál die narigheid en ál die strijd die we hebben gehad, is dat denk ik hetgeen dat het meest impact heeft: dat je kind later zegt ... We waren een keer op een verjaardag 's avonds, toen de jongens belden dat er een aardbeving was geweest. Wij waren in Assen, daar voelde je het niet als er bij ons een aardbeving was. Ik geloof dat het er eentje van 3 was, die heel heftig voelbaar was. Onze beide jongens waren bang. Ze waren toen denk ik al 16 jaar en 14 jaar. Op die leeftijd kunnen ze best een avond alleen zijn, maar ze waren heel erg geschrokken en heel erg bang. Dat is echt ... Ja ... Dat is heel naar.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dus u zegt: dat heeft eigenlijk de meeste impact gehad, het gevoel dat je huis niet veilig is en dat u ook niet wist of de kinderen er veilig waren.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja. Ons huis is een karakteristiek jarendertighuis, dat zijn stevige, harde huizen en het staat ook op een heel stevige ondergrond. Dus in eerste instantie denk je: oké, er kan een scheur komen en er kan wat stukgaan, maar dat is het dan wel. Maar als je weet dat je ook daadwerkelijk schade kunt hebben die verdere gevolgen heeft -- er loopt iemand onderdoor, er slaapt iemand in zo'n kamer -- wordt het wat meer bedreigend.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

We gaan zo nog even verder op dat gevoel van onveiligheid en de impact daarvan. Maar voordat we daaraan toekomen, wil ik nog even iets dieper ingaan op de melding van de schade en de afhandeling ervan. Vanaf wanneer is er gewerkt om de schade te herstellen?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Vanaf 2014 door officiële schadeherstellers. Maar het duurde eerst heel lang na een melding voordat er actie werd ondernomen. Dus er zit best lang tussen het proces van melden en het proces dat er dan iemand kwam om de schade op te nemen, die dan een rapport ging maken en vervolgens aan de gang ging. Als je kijkt vanaf 2012, denk ik dat er pas in 2015 heel actief begonnen is met het herstel aan ons huis. In 2015 is ook de meeste schade hersteld of voor de eerste keer hersteld. In 2014 wel wat kleine dingen,

maar dat stelde toen nog niet zo veel voor, omdat nog niet duidelijk was wie wat moest doen en wie waarvoor verantwoordelijk was.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus u meldt het in 2012. In dat jaar ...

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Nee. Toen was er nog niks waar je het kon melden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wanneer was het eerste moment dat u meldde?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Volgens mij hebben we dat in de loop van 2013 gedaan. Volgens mij zijn we ook advies gaan inwinnen ergens bij de gemeente, van: waar moeten we zijn? In de loop van 2013 werd duidelijk dat er daar iets voor opgetuigd werd. Vanaf 2014 was er ook een adres waar je het kon melden. Voor ons.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

In 2013 heeft u het ergens gemeld. Weet u nog waar?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Volgens mij hebben we de gemeente gebeld. En de gemeente zei dat eraan werd gewerkt, dat er iets werd opgezet. We kregen een bepaald mailadres, toen nog van Shell, waar we het naartoe moesten sturen. Maar dat duurde allemaal heel lang.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Moest u er zelf achteraan?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Of kreeg u ook antwoord terug: nu gaan we aan de slag?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Dat was heel wisselend. We hebben door de jaren heen veel verschillende schades moeten melden. In meerdere etappes zag je dat je dan een adres kreeg waar je het moest melden en dat daar een bepaalde persoon bij hoorde. Als we het dan gemeld hadden, bleef het heel lang stil. Dus gingen

wij er weer achteraan en dan bleek dat die persoon daar niet meer werkte of dat het mailadres niet meer klopte. Dus het was eigenlijk iets wat je voortdurend zelf in de moest houden.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja. Dus in 2013 doet u melding, maar voordat er eigenlijk echt wat gaat plaatsvinden om schade te herstellen is het al 2015.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

In 2014 zijn we de schades echt allemaal gaan melden. Toen werd ook veel duidelijker ... Door de toegenomen gaswinning hadden we veel meer aardbevingen. Er kwam dus veel meer schade. We zagen de schade die we hadden ook verergeren. Toen konden we die uiteindelijk bij Shell en later bij NAM gaan melden. Wij hadden een heel lastig dossier, omdat we dus zowel die schoorsteen hadden waar de mensen van Arup zelf contact over opnamen ... We hadden die kelder. In eerste instantie werd dat ontkend. Er werd gezegd: "Er is geen huis in Nederland met een droge kelder. Alle kelders in Nederland zijn lek, dus waar zeur je over?"

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Van wie kwam die reactie?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

We hadden uiteindelijk bij de NAM iemand waarbij we moesten melden. Die kwam daarnaar kijken. Die zei: "Zo'n kelder, dat zal wel. Al die kelders zijn lek". Wij zeiden: "Nee, onze kelder was tot 2012 perfect droog. Die was ook niet gescheurd. Dus nee, dit is gewoon van de beving van Huizinge gekomen. Dat correspondeert ook met de scheuren in de muren die toen zijn ontstaan en die er daarvoor niet waren."

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe gaat dat dan? U zei dat iemand van de NAM zei: dit heeft geen relatie met de aardbevingen. En dan?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Dan zeggen wij: dat is dus wel zo. Dan duurt het eerst heel lang. Dan gaat hij weg. Intussen komt er weer een aardbeving, komt er weer schade en ga je het weer melden. Er speelt nog iets anders mee. Ze hadden gezegd: die schoorsteen is gevaarlijk. Daar moest dus iets mee. Dan wordt er eerst gezegd: zullen we die schoorsteen er gewoon afhaken? Wij zeiden: "Nee,

want dat is een kenmerkend bouwelement van onze stijl huis. We willen natuurlijk heel graag veiligheid, maar we willen niet dat jullie ons hele huis slopen omdat het stuk gaat door aardbevingen." Daar moesten we dus een oplossing voor verzinnen. Dat duurde heel lang. Dat is eigenlijk wat er heel erg opvalt. Als er acute schade is, dan komt er best snel iemand langs; dat was op een gegeven moment zo, zeker ook nu. Dan is de oplossing heel vaak ofwel slopen, ofwel: we zetten de stut ertegen aan. Dan gaan ze weer weg. Dan blijf je als bewoner dus achter met een vernield huis, iets wat afgebroken is en wat je eigenlijk niet wil, of een huis in de stutten. Elke dag als je thuiskomt, denk je: "Dit is niet oké. Mijn huis is stuk. Het zal nu niet op m'n hoofd instorten, maar wie gaat het wanneer maken? Hoe gaat dat dan?" We zaten toen een keer om de tafel om het over die schoorsteen te hebben. Sinds 2011 hebben wij zonnecollectoren op ons dak, van die buizen. Daar hoort een groot boiler vat bij van 850 liter. In 2011 hadden we dat op de verdieping geplaatst. We zeiden: als die schoorsteen gevaarlijk is, zal dat boiler vat dan ook niet gevaarlijk zijn? Dat vat stond boven onze eettafel op de verdieping. Beneden was onze eettafel. Toen hebben we dat ook gemeld bij de NAM. Die man, van de "natte kelder", zei: daar heb je waarschijnlijk wel een punt. Maar ja, daar werden ze niet blij van. Ook dat kwam erbij. Intussen bleven de aardbevingen komen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat houdt het in dat zo iemand zegt: daar worden we niet blij van?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Je zag dat hij er niet blij van werd, want hij moest naar zijn baas terug en zeggen: "We hebben nu een kelder en een schoorsteen. Oké, dat is uit een ander potje. Maar we hebben nu ook een heel zwaar vat dat daar weg moet. Waar moet dat naartoe?" Beneden hadden wij geen plek, dus we moesten een plek gaan creëren. Wie gaat dat betalen? Daar komt het eigenlijk altijd op neer. Hij zei: dat vat moet daar weg. Wij zeiden: Waar moet het dan naartoe? "Heeft u misschien nog een schuur waar het in kan?"

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Maar die urgentie was dus hoog als het gaat om de schoorsteen en het vat.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

De urgentie werd toen niet hoog gevoeld. De urgentie was meer: er is een schoorsteen ... Je kon aan de buitenkant niet goed zien dat de schoorsteen stuk was. Aan de buitenkant zag die er redelijk massief uit. Hij bleek

vanbinnen helemaal doorgescheurd, maar dat konden we toen niet zien. Het was dus meer: dat moet een keer gebeuren. Maar toen lagen we in de clinch over hoe dan en wat er dan ging gebeuren. Daar hangt een dakkapel aan vast. Dat is een slaapkamer. Je kan niet volstaan met alleen de schoorsteen weghalen, want je haalt daarmee gelijk een heel stuk uit ons huis. Onze zoon sliep daar. Hoe moet dat dan? Daar kregen we eigenlijk geen overeenstemming over, want ze wilden niet een dakkapel betalen. Ze wilden wel de schoorsteen slopen, maar verder wilden ze niet gaan. Daar moesten we dus heel lang over in gevecht als het ware. Toen kwam dus dat boiler vat erbij. Intussen bleven de scheuren in onze muren, vloeren en plafonds toenemen met iedere aardbeving die er kwam.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja. Dus elke keer kwam er iets bij.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Kunt u het tijdspad schetsen? Hebben we het over maanden of ondertussen over jaren? Hoe verloopt zo'n proces?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Je begint in 2012. Uiteindelijk is de schoorsteen er in 2015 af gegaan en moest de dakkapel eraf. Die ging gewoon stuk, dus die ging eraf. We hebben het over een periode van een kleine drie jaar waarin zich dit ontwikkelt. Ik denk dat dat gelijkloopt met de hele ontwikkeling van het besef: "Er is op grote schaal schade in het aardbevingsgebied. Daar moeten we iets mee. Dat kunnen we niet op de oude manier doen met het schadeformulier bij de NAM." Dat was er denk ik wel. Toen ik aan het voorbereiden was, kwam ik een brief tegen van de NAM. Daar stond in: we hebben begrepen dat u schade heeft gekregen naar aanleiding van de beving in Leermens in februari 2014. Ik vond het eigenlijk een beetje vermakelijk om dat te zien, want ik dacht: o, nou, er is dus blijkbaar een beving geweest in Leermens in 2014. Maar er waren voortdurend aardbevingen. Blijkbaar ging het in die tijd zo: als je meldde, werd het aan een bepaalde aardbeving opgehangen. Vervolgens had de NAM daar dan denk ik -- dat zullen jullie beter weten dan ik -- een protocolletje voor. Als het dan aan bepaalde voorwaarden voldeed, werd er uitgekeerd of zoiets. Dat deden ze denk ik best prima. Maar ik denk dat de omvang van die toegenomen schade zo groot werd in 2013 en 2014 ...

Intussen gingen ze ook het Centrum Veilig Wonen optuigen. Door al die nieuwe instituten en loketten waar je het moest melden, kwam er constant vertraging. Iedere keer was er weer iemand geen contactpersoon meer of werkte daar niet meer. Het dossier lag er dan nog wel, maar er werd niks mee gedaan.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U merkte gewoon vaker dat er veel wisselingen waren van contactpersonen?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Hoe ging dat thuis? Had u vaak mensen over de vloer?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Over hoe vaak hebben we het dan?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Met name in 2014 zijn er heel wat mensen geweest die zijn komen kijken. Wat is er aan de hand? Hoe moet dat? Hoe gaan we dat doen? Toen hadden wij als gezin nog niet zo in de gaten dat dit heel groot ging worden. Dan denk je iedere keer -- je bent met één melding of één deel van je huis bezig -- "oké, dat gaan we aanpakken". Dan komt er zo'n contactpersoon die belt en zegt: "Ik kom even langs. Ik neem ook een tekenaar of een specialist mee." Die komt op een bepaalde tijd. Dan regel je met je werk dat je thuis bent. Dat deed dan een van ons. Diegene komt binnen. Je biedt hem koffie aan en gaat aan tafel zitten. Op een gegeven moment was dat bijna dagelijks, voor mijn gevoel. Ik ben in latere jaren, in 2015, een keer gaan bijhouden hoeveel mensen er over de vloer zijn geweest. Ik heb het niet over de bouwvakkers en over de mensen die het gingen herstellen, maar puur over de mensen die moesten tekenen, onderzoeken, inspecteren, contactpersoon waren en wat dan ook maar. In het jaar 2015 waren het 60 losse personen. Sommigen kwamen meerdere keren. Die contactpersoon kwam weleens wat vaker. Al die mensen kregen van ons koffie. Al die mensen werden door ons ontvangen aan de keukentafel. Later zeiden

mensen wel: "Waarom heb je dat toch gedaan? Je zou ze bijna bij de deur ..." Maar dat zit niet in ons.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U bent het op een gegeven moment gaan bijhouden. In zo'n jaar als 2015 waren het 60 losse personen. Hoe kan het dat er elke keer verschillende mensen kwamen? Kwam dat ook door de wisselingen? Of kwam dat door een gebrek aan expertise?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ik denk door drie dingen: door de wisselingen, doordat het hele schademeldsysteem werd opgetuigd en doordat ze er steeds gaandeweg achter kwamen: zo redden we het niet; het moet anders. Dus daardoor. Men wist domweg niet wat ze moesten doen. Om een voorbeeld te geven: wij hadden een aantal vrij forse scheuren in de buitenmuren. Ik zei het net: ons huis komt uit 1938. Het had nog altijd de originele voegen. Die zijn heel hard; daar waren we ook heel blij mee. Daar zaten duidelijk scheuren in. We hadden dat ook elke keer netjes gemeld. Op een gegeven moment werden die dan hersteld. Toen stond er al een keer in de brief: u moet er rekening mee houden dat het niet helemaal dezelfde kleur is. Toen hebben wij gezegd: ja, maar dat willen we niet. Als ik door het dorp fiets bij ons, dan kan ik de huizen gewoon aanwijzen. Dat is echt niet grappig. Dat waren huizen die er van tevoren best heel mooi uitzagen. Daar zitten nu allemaal verschillende streepjes in met een andere voegkleur. Wij zeiden: we willen dat het in de originele voegkleur gedaan wordt. Wij dachten: er zijn vast wel restauratiemensen die weten hoe dat moet. Dat was dus niet zo. Dat wisten ze niet. Ze zeiden: we gaan het gewoon voegen en dan zien we het wel. Toen gingen ze het opnieuw voegen. Dat werd dus een andere kleur. Wij zeiden: dat willen we niet; dat moet je herstellen. Dan krijg je weer hetzelfde. Dan gaan ze weg. Pas als je zelf weer belt en zegt dat het opgelost moet worden, komt er weer iemand. Dan komt er weer een nieuw iemand. Op een gegeven moment is het dan als volgt. Als ze duidelijk hebben dat het wel opgelost kan worden, maar dat dan het hele huis bijvoorbeeld opnieuw moest worden gevoegd, wat natuurlijk een vrij duur verhaal is, dan duurt het ook allemaal heel lang. Want dan gaat het geld kosten.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus iets ogenschijnlijk simpels als voegen herstellen, werd uiteindelijk heel groot?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja, dat klopt. Vrienden van ons hadden eenzelfde ervaring. Die zeiden: je hoeft er niet mee akkoord te gaan dat je huis er als een mozaïekje uit komt te zien.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Want dan zie je de scheuren alsnog.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja, dan zie je die scheuren alsnog. Ons huis staat aan de doorgaande weg. Als het aan de achterkant zit, denk je nog: oké. Dan denk je zelf nog eens terug aan de dingen die je heb beleefd. Maar het is niet leuk. Je wordt iedere keer geconfronteerd met die schade. We hebben het huis gewoon gekocht. We hebben in de jaren dat we erin gewoond hebben veel gedaan om het te behouden en het ook een beetje in de stijl te behouden. Dat was dus wel belangrijk voor ons. Op een gegeven moment is er na heel veel gedoe besloten dat het huis opnieuw ingevoegd kon worden. Dan komt er een slijper. Die staat drie weken lang de hele dag te slijpen om je huis. Dat betekent ook ... We hadden mooie hortensia's om het hele huis heen en we hadden de tuin aangelegd. Alles moest van de muren, alles: clematis, klimrozen, noem maar op.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Het doet iets met de leefomgeving.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Alles. De hele tuin was een woestijn. Alles moest eraf. Vervolgens komen de voegers, maar die kunnen alleen maar komen als het een bepaald klimaat is. Voegen kun je blijkbaar niet met heel koud, heel warm, heel nat of heel droog weer. Dat moet dus precies kloppen met het moment dat het kan. Op datzelfde moment waren ze met de schoorsteen bezig. Omdat de schoorsteen onder het versterkingsverhaal viel, was er een aparte club die daarover ging. Daar waren aparte regels voor. Af en toe kwam een inspecteur kijken of die club zich aan de regels hield. Intussen waren onze voegers eindelijk bezig, want het was mooi weer en ze hadden de tijd ervoor. De inspecteur kwam. Die zag dat een deel van de voegers volgens hem niet de goede beschermende kleding aan had. Die stapte op ze af. Wij waren denk ik allebei aan het werk op dat moment. Hij zegt: "Jullie mogen dit werk niet doen, want jullie hebben geen helm op, geen veiligheidslaarzen aan en jullie hebben niet de goede cursus gedaan. Laat me je pasje zien." Die

voegers waren gewoon zzp'ers. Die vielen niet onder de versterking. Maar dat wist die man niet, want die was ... Nou ja, ik weet ook niet hoe dat kwam. Die jongens kregen van hem te horen: als je nu doorgaat met je werk, krijgen jullie niet weer werk. Ik zou dus maar maken dat ik het voor elkaar kreeg. Die jongens pakken dus hun spullen op, gaan weg en bellen ons op ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wanneer heeft u ze weer teruggezien?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Een deel ervan heeft het pas een jaar later kunnen afmaken.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Een jaar later.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja, en ze gingen naar een andere klus. Ik werd gebeld door een van die mensen: wij worden weggestuurd. Ik heb Albert toen opgebeld. Die kwam bij het huis en heeft nog met die meneer gesproken. Die meneer zei: "Sorry, maar regels zijn regels. Ik moet ze wegsturen, want zo en zo." Albert ging helemaal stuk. Ik heb nog geprobeerd om onze contactpersoon van het Centrum Veilig Wonen -- want daar zitten we inmiddels -- erbij te krijgen. Die was er niet. Een vervanger was er niet. Toen bleek al heel snel dat het helemaal niet klopte. Die man had ze helemaal niet mogen wegsturen, maar het kwaad was al geschied.

Dat was denk ik ook een omslagpunt waarop Albert het mentaal niet meer trok. We hebben het er in de voorbereiding natuurlijk ook over gehad: wat is voor jou nou het ergste? Dat ik niet meer de baas ben over mijn eigen huis, dat ik gewoon niet meer mag bepalen wat er gebeurt op mijn eigen erf, dat mijn hele privacy helemaal ..., dat een ander hier komt en dat het niet uitmaakt wat ik zeg, omdat regels regels zijn en protocol protocol is. Dan blijkt nog dat het helemaal niet klopt ook. Dat komt er allemaal bij. Het is een heel gecompliceerd verhaal. Dan wordt er eindelijk gewerkt en wordt er eindelijk iets hersteld waar je jaren voor geknokt hebt, en dan breekt het je weer bij de handen af. Dat was heel heftig.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Als u dan kijkt naar die contactpersonen: in hoeverre wordt u dan serieus genomen? Wordt er geluisterd naar uw wensen?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Aan de contactpersoon van de Shell hebben we eigenlijk niets gehad. Ik heb er een paar keer mee gemaïld en ze heeft misschien één keer gebeld en daarna was ze al weg. De meneer van de NAM heeft ons wel heel erg ... Ik weet niet zo goed hoe ik dat moet zeggen. "Beschadigd" kan je misschien niet zeggen, maar hij had van die opmerkingen in de categorie "je moet je huis wel zelf onderhouden" en "je kan toch niet verwachten dat wij het allemaal voor je oplossen". Die man zei op een gegeven moment met de voegen bijvoorbeeld: weet je wat, dan kunnen we er wel potgrond in doen om het bij te mengen, om het kleur te geven. Dan dacht je echt: neem je ons wel serieus?

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Was dat dezelfde meneer die zei: alle kelders in Nederland zijn nat?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Dat zou kunnen; volgens mij wel. Dat was in een gesprek waar hij bij was en waar iemand die de klus moest ... Hoe zeg je dat? Bestek maken.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Die de opdracht moest maken.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Die de opdracht moest geven. Die hadden het er toen over. Iets waar ik altijd wel aan terugdenk, is dat ze de kelder niet wilden doen zoals de aannemer dat had voorgesteld. Op een gegeven moment was duidelijk: oké, het is aardbevingsschade en er mag een offerte gemaakt worden door de aannemer. Onze eigen aannemer haalt er een officieel schadebedrijf bij, die kelders doet en daar heel veel verstand van heeft. Die komen met een offerte, waarop degene die het controleren moet, zegt: "Dat is veel te duur. Dat gaan we niet doen. Dat gaat niet gebeuren. Dat kan ook anders. Ik denk dat het zo en zo en zo kan." De mensen van het kelderbedrijf waren woedend. Die waren echt woedend. Die zeiden: "Wij zeggen hier hoe het moet. Wij doen dat alle dagen en jij zegt omdat het te duur is" -- het gaat dan misschien om €10.000 verschil, want er moest echt wel een flinke ingreep gebeuren -- "vul hem maar vol met lijm"; of een of andere vloeistof

die er dan in moest. Dat gingen ze vervolgens doen en toen lukte het niet. Hij zei: ik kan er lijm en spul in blijven storten, maar hij wordt niet dicht. Toen moest het uiteindelijk toch. Toen kwamen we terug bij diezelfde man en die zei: ik zie hier in uw dossier dat u ook al nieuwe voegen in de muren hebt gekregen. Hij zei dat op een manier van: je durft wel veel te vragen. Dat was echt een klap in m'n gezicht. Ik dacht: wij moeten ook al nieuwe voegen, denk je dat dat leuk is? Wij wilden graag ons huis houden zoals het was, en niet een nepschoorsteen erop, moderne voegen die veel minder lang meegaan en alle mooie bloemen die we hebben verzameld in de loop der jaren weg. Ik kan het zo niet eens allemaal opnoemen waar die dan bovenop gaat staan, want zo voelt dat. "U heeft ook al helemaal nieuwe voegen gekregen in uw huis" of "u krijgt dat ook al". Je moet voortdurend diep ademhalen en zeggen: we willen dit toch. Het helpt namelijk ook niet als je op diegene gaat lopen schelden of heel boos wordt. Dat heeft helemaal geen zin. Die mensen doen ook hun werk. Maar op den duur als ik weer de deur opendeed en vroeg "wilt u koffie? Heeft u er wat in? Wilt u er een koekje bij?", dacht ik wel: hoe gek kun je zijn?

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dus als we u vragen "voelde u zich serieus genomen?", dan was dat zeker niet altijd het geval, als ik zo naar u luister.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Heel vaak niet, nee. Het is zelfs zo dat ik van al die mensen die over de vloer geweest zijn, nog precies weet door welke mensen ik me wel serieus genomen voelde. Er waren een paar inspecteurs van zo'n bureau die dan kwamen, waarvan één jongen rondliep en zei: moet je eens kijken, daar ook en daar ook en daar ook. Toen kwam er een rapport met zo'n overzichtstekening van het huis waar alle kamers op staan. Daarop stonden allemaal rode cirkeltjes waar er schade was. Er was geen enkele ruimte zonder schade in ons huis. Dan denk je: help. Je dacht dat je een paar scheuren in de muren had, maar het gaat veel verder dan dat. Doordat het zo opbouwt, omdat het voor je gevoel begint met één schade en je in een hele spaghetti van versterking, herstel, schadeafhandeling en opnieuw kijken rolt, heb je helemaal niet meer het overzicht. Op den duur denk je: als ik dit allemaal geweten had, dan hadden we het in het begin niet zo gedaan.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U vertelde ook over de schoorsteen. Er kwamen mannen naar u toe. U noemde ze "de mannen in de gele hesjes" van Arup.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Betekent dat dat u niet had gevraagd om naar de schoorsteen te kijken, maar dat ze bij u ... Kunt u daar iets meer over vertellen?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

De mannen, of mensen, want het zullen ook vrouwen geweest zijn, in gele hesjes gingen de dorpen door in het aardbevingsgebied en die gingen puur visueel kijken of er gebouwen zijn met hoge schoorstenen, gevels die losstaan, waar optisch eventueel gevaarlijke situaties zouden kunnen zijn. Die adressen kregen een brief en daar werd dan tegen gezegd: u kunt verwachten dat wij u binnenkort bellen of bij u langskomen, want er is een gevaarlijk bouwelement aan uw huis of aan uw gebouw en dat gaan wij inspecteren; als het inderdaad gevaarlijk is, dan moet het verwijderd of veranderd worden. Wij hebben zelf volgens mij niet echt met de mensen van Arup gesproken, want dat is volgens mij in een bepaald systeem gegoten. Ik dacht dat aannemer Jorritsma dat hele project heeft uitgevoerd.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dat was in 2014.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja. In 2014 hebben we daarover de besprekingen gehad. Daar kwamen we dus niet uit. Ze kwamen langs en zeiden: we willen graag jullie schoorsteen eraf halen. Wij vroegen: wat ga je dan doen? Zij zeiden: niks, dan is die eraf en dan is die niet gevaarlijk meer. Wij zeiden: wij willen hem graag weer opgebouwd. "Dat kan niet, want dat is te zwaar en dan blijft het gevaarlijk. Je kunt wel een nepschoorsteen erop krijgen." Jullie zijn in het gebied geweest. Misschien heb je die nepschoorstenen weleens ergens gezien. Wij vinden dat je dat heel erg kunt zien, net als herstelde voegen. Dan rijd je bij huizen langs en dan denk je: o, daar staat ook een neppe en daar ook een neppe. Omdat het zo'n grote schoorsteen is, lijkt het heel lelijk. Toen hebben we uiteindelijk zelf een oplossing verzonnen. Er is een aluminium lichtgewicht schoorsteen op gekomen. Van de steen van onze eigen schoorsteen zijn steenstrips gezaagd. Die zijn eromheen geplakt, zodat het lichtgewicht was, maar wel hetzelfde uiterlijk had. Dat is uiteindelijk best heel mooi geworden, hoewel je het kan zien als je het weet. Maar goed, dat is altijd zo.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik denk dat u al goed vertelde dat die aardbevingen tot schade leidden en tot elementen aan uw huis die anders moesten, hersteld moesten of wat dan ook. Ik denk dat u ook al heeft verteld over hoe het meer doet dan dat, over hoe het impact heeft op uw leven. Kunt u nog iets meer beschrijven wat al die aardbevingsschade en versterking voor uw gezin deed?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ehm ... We hebben gewoon jarenlang eigenlijk geen vrije tijd meer gehad. Alle vrije tijd van Albert en mij ging op aan mailen, bellen, plannen bespreken, het huis uitruimen, het huis weer inruimen, opnieuw het huis weer uitruimen. We hebben meerdere keren gehad dat alles binnenin geveerd, gesausd en hersteld moest worden. Dat betekent dus dat alles wat in je huis staat, eruit moet. Dat is een paar keer achter elkaar gebeurd, een keer of drie, denk ik. In het begin werd er ook niet tegen je gezegd: daar kunnen we je bij helpen. Dat deden we dan dus zelf. Daar waren we heel veel mee bezig. Wat ook heel erg meespeelde, was het denkproces: hoe moet het? Als ik terugdenk aan dat boiler vat dat naar beneden moest ... Dat was dus heel zwaar, maar dat moet in de buurt blijven van de zonnecollectoren, anders werkt het niet goed en dan heb je minder duurzaamheid. We moesten beneden in ons huis een plek zoeken. Ons hele huis is in principe ingedeeld, dus we hebben in onze inpandige garage, die we als fietsenshuur en bijkeuken gebruiken, een ruimte als technische ruimte bestempeld. Daar kon dat boiler vat naartoe. Dat mocht en het verplaatsen wilden ze doen. Alleen, het lastige was dat de leidingen vervolgens ook van boven naar beneden moesten. Toen kregen we het volgende probleem, want die moesten onder de vloer door. Dan moest in dat gedeelte van de garage een nieuwe vloer. Dat wilden ze niet betalen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Wie is "ze"?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

"Ze" is denk ik de NAM, en daarna het Centrum Veilig Wonen. Maar dat wilden ze niet doen. Zij zaten zelf ook heel erg te worstelen, omdat het eigenlijk onder versterking viel. Dat boiler vat was namelijk niet stuk. De kamer waar dat stond, was ook niet stuk. Om te voorkomen dat je schade kreeg, moest het verplaatst worden. Ik weet ook niet zo goed hoe ze dat deden. Ik weet eerlijk gezegd ook niet meer heel goed hoe ze daarmee bij ons aankwamen, maar ik weet wel dat het aldoor niet kon. We hebben een

offerte opgevraagd: wat kost het om dat vat te verplaatsen en weer in bedrijf te stellen? Die offerte werd afgekeurd. Dat was veel te duur. Dan komt die man van de NAM weer terug. Nu weet ik het wel weer. Dat was weer die man van de NAM, die zei: we horen best heel veel dat mensen met al dat geld dat ze voor de schades krijgen een nieuwe auto gaan kopen, op vakantie gaan. Dan denk je: "Dat willen we helemaal niet. We willen heel graag op vakantie en we moeten ook af en toe een keer een nieuwe auto, maar dat kunnen we zelf wel. We willen graag dat ons huis heel blijft." Toen moest dat verplaatst worden. Toen moest de vloer dus uit de garage en dat gingen ze gewoon niet betalen. Op een gegeven moment heeft Albert de betonnen vloer eruit gekapt in een weekend. Dat is ontzettend zwaar werk. Dat kon hij eigenlijk helemaal niet doen, maar het moest wel gebeuren. Het was heel vaak zo dat als je maar bleef aanhouden, je uiteindelijk wel tegemoetgekomen werd, maar dan was het werk vaak al gedaan. Dan moet je je dus voorstellen: onze kelder lag eruit, de slaapkamer van onze jongste zoon lag eruit, met die schoorsteen en dakkapel, en de fietsenshuur, de garage, onze bijkeuken en de wasmachine lagen er allemaal uit. Ik heb echt maandenlang naar de zolder gemoeten als er een bloempot, een vaas of een blik soep ... We hebben maandenlang de diepvries voor de voordeur gehad in het voorste halletje, omdat die niet meer in de kelder kon staan, dus die deur kon niet meer open, en ga zo maar door. Volgens mij was uw vraag eigenlijk: wat had het voor impact? Nou, veel.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Klopt, ja.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Het was eigenlijk heel erg omvattend. Ik denk dat we daar op ons werk ook veel last van hadden. Dat hadden we op dat moment misschien helemaal niet zo in de gaten. Ik probeerde mijn werk goed te doen, maar ik denk wel dat ik veel minder aankon en dat ik minder oog had voor wat er om me heen gebeurde of voor collega's. Ik denk dat we op ons werk best ... Wij hadden het lastig, maar misschien waren we ook wel lastig; dat weet ik niet. We kregen gewoon geen rust.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U vertelt: het kostte ons veel vrije tijd, ons hele huis lag voortdurend overhoop. U vertelt het alsof u echt in beslag genomen bent door het hele proces van shadeafhandeling en versterking en alles wat erbij komt kijken.

Mevrouw Postma-Doornbos:

Ja, het was alleen maar stress. Albert werd overspannen. Hij moest van de huisarts thuisblijven. Normaal is het fijn als je kan thuisblijven. Nu was het eigenlijk helemaal niet fijn, want thuis was het alleen maar stress. Ik kreeg hartklachten. Ik ben daar op een gegeven moment mee naar de huisarts gegaan. Ik denk: misschien is het wel de overgang; dat kan. Als ik erop terugkijk ... Ik moest met zo'n 48 uurskastje gaan lopen. Ik kwam dus weer terug: duidelijk stressgerelateerd. Nog had ik niet door dat het hiervan kwam. Vanaf 2017/2018 wordt het wat rustiger bij ons. Vanaf 2018 had ik geen hartklachten meer. Als je dan terugkijkt, denk je: dat is heel logisch. Het was voortdurend stress. Onze kinderen hadden ook heel veel stress. Onze jongste zoon was 10 in 2012. Hij is opgegroeid, als tiener, met voortdurend opnieuw aardbevingen. Ze hebben er een aantal zelf meegemaakt, die best wel eng waren. Hij had dus schade in zijn kamer. Hij ging naar de middelbare school. Hij ging daar tweetalig vwo doen, waar hij echt zijn verstand bij had. Dat is niet goed afgelopen. Hij is gaan afstromen. Hij moest zittenblijven. Hij moest zijn kamer uit. Waar moest hij naartoe? Bij zijn oudste broer op de slaapkamer. Zijn oudste broer was tegen die tijd bijna 20. Die heeft een heel ander ritme, een heel ander leven. Onze middelste zoon is eigenlijk een soort van gevlucht en op kamers gegaan, zo van: het is hier thuis zo'n drama; laat ik maar weggaan, dan kan ik op kamers gaan wonen. Daar was hij helemaal niet aan toe. Dat is vervolgens ook niet heel goed gegaan. Wij waren eigenlijk alleen maar bezig met al deze schade en de behandeling hiervan. Onze kinderen redden zich en wij redden ons, maar daar hield het wel een beetje mee op.

Mevrouw Tielen (VVD):

U zei al "zelf kwam ik er eigenlijk pas toen het weer rustiger was achter dat het misschien wel zo veel impact had op mijn gezondheid"; even in mijn woorden. Wat zegt dat eigenlijk over de aandacht die er is voor alle bijkomende zaken rondom schadeafhandeling en versterking, wat u betreft?

Mevrouw Postma-Doornbos:

We hebben ons gewoon heel alleen gevoeld. Ik heb me ook heel alleen gevoeld. Dat komt ook omdat ... Misschien moet ik er iets anders bij vertellen om dat duidelijk te maken. Het is ook een beetje: waar kom je vandaan? Toen ik een kind was en aan vreemde mensen moest vertellen waar ik vandaan kwam en ik zei "ik kom uit Schildwolde", wist niemand waar Schildwolde lag -- prima; klein dorp -- en dan zei ik "bij Slochteren", want Slochteren en Schildwolde zijn tweelingdorpen, en dan zei iedereen: o, van

dat aardgas, nou! Dat was onze welvaart. Op school leerde iedereen: het gas wordt bij Slochteren gewonnen. Daar waren wij trots op. Als ik nu vertel dat ik uit Schildwolde kom, dan is het hetzelfde: mensen weten niet waar het is, maar bij "Slochteren" krijg je een heel andere blik en zeggen mensen: o, o, uit Groningen; ja, die arme Groningers. Grofweg krijg je twee reacties. Je krijgt een soort van: jullie arme Groningers hebben het heel zwaar en dat is heel sneu en dat is heel verschrikkelijk. Of je krijgt te horen: ja, maar ja, dankzij jullie zitten we nou in de kou en wordt onze energierekening zo hoog; we moeten eigenlijk nodig weer aardgas gaan oppompen. Men is er ook wel een beetje klaar mee, denk ik.

Als ik erover nadenk: maar dat is ook niet wat het is. In de straat waar ik woon, zijn veel mensen met aardbevingsschade, maar niet allemaal. Onze beide burens hebben veel minder of op een heel ander niveau aardbevingsschade dan wij. Bij een aantal van hen is het prima opgelost. Die hebben niet hetzelfde verhaal als ik. De stress waarmee wij zaten, daar zaten zij in een bepaalde periode misschien wel mee, maar niet tegelijk met ons. Het zit 'm niet in de provincie, het zit 'm in of je slachtoffer bent van deze schade. Dat kan per maand of per jaar heel verschillend zijn en de sterkte of de intensiteit daarvan kan ook heel verschillend zijn. Het kan best zijn dat mijn burens helemaal niks begrijpen van het feit dat wij er tot over onze oren in zitten, en die zien uiteindelijk dat ons huis ... Ons huis staat er nu best weer heel mooi bij; het is allemaal goed hersteld. Maar ze zien niet wat het met ons heeft gedaan. Met goede vrienden heb je het daarover en mensen die het zelf hebben gehad, snappen het ook wel. Maar aan de andere kant, als je zelf heel veel ellende hebt, heb je ook geen ruimte over om met een ander mee te leven.

Wat ik terugkijkend heel erg heb gemist en waarvan ik ook echt denk dat het goed en belangrijk zou zijn, is ... Er is een hele organisatie opgetuigd hiervoor. Ik had het heel fijn gevonden als er in onze wijk een maatschappelijk werker was geweest -- niet waar ik naartoe moest gaan of dat ik naar mijn huisarts moest gaan om verwezen te worden -- maar die, als ik een schademelding doe, contact met mij opneemt en zegt: ik kom effe langs -- tenzij je dat helemaal niet wil; prima -- want ik wil met jullie gaan kijken wat de impact hiervan is en wat je daarvoor eventueel kan krijgen aan ondersteuning, of misschien heb je even een luisterend oor nodig van iemand die niet zegt "het is te duur" of "we gaan het zo oplossen". Dat is er helemaal niet geweest. Je had wel allerlei goedbedoelde voorzieningen als een of andere bus waar je naartoe kon gaan en je kon vast en zeker zelf ook

wel naar de huisarts gaan en vragen om een verwijzing, maar ja, dat kwam op dat moment al helemaal niet in ons op. Ik denk dat de aandacht daarvoor heel belangrijk is, want het doet veel meer omdat het in je huis is. Als je kijkt naar zo'n inspecteur die bij ons over de vloer komt -- of niet eens over de vloer, hij liep buiten rond -- en zegt "ik moet hier toezien op de veiligheid van deze bouwplaats, want het is nu een bouwplaats geworden", dan denk je: ja, maar die bouwplaats is wel mijn huis, en niet alleen nu, totdat jullie vanmiddag om 4 uur weggaan, maar ook vanavond en vannacht.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus u geeft aan: Het kan heel erg verschillen. De burens kunnen iets anders meemaken dan wat wij meemaken, maar we hebben wel gemist dat in die gemeenschap er een aanspreekpunt was, een gesprek was van: wat maken we nou met z'n allen mee? Nu sta je er toch alleen voor; dat gevoel.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja. Als ik in het verhoor van Jelle van der Knoop, die aan het eind een hele emotionele oproep deed en zei "het is niet alleen overheid en bedrijven, maar ook de Tweede Kamer heeft hierin" -- even in mijn woorden -- "steken laten vallen of niet goed op ons gepast", zag hoe emotioneel hij werd, dat hij zich zo eenzaam en zo alleen daarin voelde ... Dat was bij ons op persoonlijk niveau ook zo. Hij was van een organisatie en stond alleen en wij zijn van een kleine organisatie, namelijk ons gezin. Er was heus wel degelijk ... Want dat viel iedere keer op: uiteindelijk, als je lang genoeg zocht en als je lang genoeg doorzette, werd het hersteld. Nu met IMG wordt schade ook echt beter behandeld. Ik geloof ook dat mensen nu opgeleid worden om niet meer allemaal meningen te geven als ze bij je binnenkomen, van: o, wat hebt u een prachtig huis ... Nou, dat mogen ze nog net zeggen, maar ze mogen dan niet meer zeggen van: heeft u de afgelopen tijd wel veel onderhoud gedaan; daar moet u wel om denken, hè, want anders gaat het natuurlijk stuk. Of: er rijden wel veel vrachtauto's voor het huis langs; zou dat misschien ook schade kunnen geven? Dat zijn allemaal dingen die je te horen krijgt. Dat zeggen ze niet meer en dat is heel fijn.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dat was wel zo, maar dat is nu niet meer?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Nee, dat doen ze echt beter.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Nog even op het punt dat u aangaf: wij hebben ons weleens alleen gevoeld. We hadden een ander verhoor, met de heer Van der Knoop, die dat ook aangaf. U geeft aan: had maar georganiseerd dat mensen dat met elkaar konden delen. Deden jullie dat ook, verhalen delen met elkaar?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja en nee. Je moet altijd bedenken of je een ander wil opzadelen met je ellende. Als ik op een feestje ben, is het ook gewoon heel leuk om een wijntje te kunnen drinken en een beetje lol te hebben met vrienden, maar weet wel dat het natuurlijk bijna altijd over dit soort dingen gaat, bijna altijd. Dan heb je dus allemaal verschillende ervaringen. Sommige mensen zijn heel goed geholpen, andere mensen zijn niet geholpen. Als ik dan denk aan oude mensen of mensen die niet verbaal in staat zijn om dit aan te kunnen of die niet de toegang hebben ... In onze familie zitten ook mensen die niet veel op internet zitten. Hoe moet je dit melden? Hoe moet je überhaupt je weg vinden in dit hele verhaal?

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Zag u dan ook veel verschil in afhandeling?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja, heel veel verschil. Ja, natuurlijk sowieso ... Bedoelt u de afhandeling bij ons of bij andere mensen?

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ja, bij andere mensen om u heen. Zag u daar veel verschil?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja, absoluut, absoluut.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat viel u op?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ik weet bijvoorbeeld van een broer van mij ... Die woont in Groningen en bij hem in de straat waren er mensen met dezelfde schade als hij, die het onmiddellijk vergoed kregen. Hij had een andere inspecteur die langskwam. Dezelfde schade, dezelfde bouwperiode van de huizen. Hij moest knokken om iets vergoed te krijgen. En zo zijn er veel meer voorbeelden. Het was

soms heel willekeurig voor je gevoel. Je had het idee: je moet hopen dat er een inspecteur komt die een beetje hart voor de zaak heeft, die veel verstand heeft van bouwkundige dingen en die ook van zijn baas de schade mag zien; dan heb je mazzel, want dan ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U zegt: die van zijn baas de schade mag zien.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja. Op een gegeven moment was eigenlijk een heel groot deel van de schade hersteld. Ik denk dat het in 2018 was. Toen is er weer een aardbeving geweest. We hebben gemeld in april 2018. Toen kwam er een schadeopnemer langs en die zei: het kan niet dat u schade hebt van deze aardbeving. Want die aardbeving was onder de twee-komma-zoveel of onder de 3 en volgens hem kon je daar geen schade van hebben. De scheuren zaten in onze muur, die daarvoor was hersteld. Beter bewijs had je dus niet. Maar hij zei: nee, we hebben daar rapporten over en ze willen daar misschien wel coulant in zijn, willen dat voor u wel door de vingers zien en willen u misschien ook best wel een beetje vergoeden, maar dit kan niet van aardbevingen komen. Dan weet je: diegene is op pad gestuurd -- dat was nog in de Centrum Veilig Wontijd -- of die heeft zijn opdracht heel erg letterlijk genomen; "alleen maar schade die van een aardbeving is van boven magnitude 3". Maar we weten inmiddels dat dat gewoon flauwekul is. Dat wisten we toen ook al, dat het flauwekul was, want dat heeft met de bodem te maken, maar ook met hoe de aardbeving zit.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus de schade was hersteld, er was een beving geweest en er was een scheur in de muur en daarvan zegt degene die het moet opnemen "ja, maar dat kan niet van die aardbeving komen ...

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Die aardbeving is niet ernstig genoeg.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

... die aardbeving is niet ernstig genoeg om deze scheur te veroorzaken". En dan? U zegt dan: maar die scheur zat er hiervoor niet.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Wat is dan het antwoord?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Dan zegt ie: nou ja, ik kan het wel gaan ... Dat was een beetje ... Als je niks zegt, schrijft ie 'm niet op, neemt ie 'm niet mee in zijn rapport. Als je zegt "maar dat accepteer ik niet, ik wil dat je hem opschrijft want het is wel degelijk ..." of "ik wil dat je foto's maakt", dan gaat ie het doen en vervolgens komt er wel weer een rapport. Hoe verder in de tijd, hoe meer er werd gezien als aardbevingsschade of B-schade die dan verergerd zou kunnen zijn door aardbevingen. Maar dat was heel erg onze ervaring: het hing heel erg af van de instelling waar de persoon die bij je over de vloer kwam, mee kwam.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dus als u er niks van had gezegd, was het niet opgenomen, maar omdat u persisteerde, werd het wel opgenomen.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja. Ik heb heel vaak gedacht: het is óf je huis gaat kapot óf je gaat zelf kapot. Want wij gingen eraan kapot.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U gaf al aan: niet iedereen was even mondig en het verschilde ook nogal hoe de afhandeling ging.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

U noemde het voorbeeld van uw broer. Had u ook nog in uw directe omgeving zicht op verschillen in afhandeling?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja, jawel. Ik kan daar nu geen concreet voorbeeld van noemen, maar dat weet ik wel. Dat werd bij ons in de buurt ook echt wel heel duidelijk gezien door meerdere mensen, dat ... Inderdaad datzelfde verhaal. Ik geloof dat het bij een collega ook hetzelfde verhaal was. Die heeft het tot de arbiter gebracht en uiteindelijk heeft de arbiter haar in het gelijk gesteld. Nou dat is hetzelfde verhaal: in dezelfde straat dezelfde schade die heel verschillend

geïnterpreteerd werd, ook omdat ... Dat contourenverhaal, hè: Groningen kon niet, want dat lag buiten het gebied. Ik zat op een gegeven moment aan mijn bureau in Groningen en ik voelde de aardbeving daar ook. Je kon ze wel degelijk voelen.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Wat doet dat met zo'n straat, met de sociale verhoudingen onderling? Heeft dat nog effect?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ik denk het wel. Mensen leven best wel met elkaar mee, maar als je ziet hoe dat bij ons ook ging ... Misschien goed om dit voorbeeld te noemen. Wij hebben een buurtvereniging in de straat waar wij wonen. Die organiseerden altijd van alles. Wij zijn daar in geen jaren geweest. Nou moeten we corona even niet meerekenen, maar voor de coronatijd ook niet. Gewoon geen energie. Je komt er niet meer aan toe om dingen te doen die niet per se hoeven, dus je kring wordt kleiner. Je gaat nog alleen maar naar je eigen familie en je eigen vrienden. We praten heus wel met mensen uit de buurt, maar de energie, de tijd en de zin, zeg maar, om echt leuke extra dingen te doen, is er niet echt. Tenminste, die was er bij ons niet meer echt. Dat heeft gewoon echt puur te maken met "je kan maar zo veel aan" en wij konden niet meer zo veel aan.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Ook niet de verhalen van een ander.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Jawel, dat deden we wel. We luisterden er wel naar, maar daar lag ik dan 's nachts weer wakker van.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

U vertelde al: in 2016, 2017 is de schade aan uw woning hersteld. Maar er zijn sindsdien ook wel nieuwe bevingen geweest. Heeft u ook nieuwe schades gehad?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Kunt u vertellen hoe dat dan gaat?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Misschien sowieso goed om te vertellen ... Wij waren in mei 2017 25 jaar getrouwd, op 27 mei. We hadden een feestje georganiseerd voor onze familie en vrienden in onze eigen tuin. Ons huis zag er weer redelijk goed uit. Het was een heel mooie dag, een prachtig mooie dag. Warm weer. We stonden in de tuin en waren onze gasten aan het ontvangen. Toen kregen we een aardbeving van ik denk iets van 2,6 of 2,3; die gooi. Die heb ik als héél heftig ervaren. Het was alsof -- het klinkt een beetje kinderlijk misschien -- er een monster in de grond z'n bek opentrok. Ik had nog niet eerder een aardbeving ervaren terwijl ik buiten stond. We stonden buiten. De grond bewoog. Er kwam een héél eng geluid. En dan sta je daar in je mooie kleren en met de visite die eraan komt met de bloemetjes onder de arm. Dat was echt ... Dat was echt heel heftig. Je denkt: wanneer houdt dit ooit op, wanneer kunnen we gewoon weer ons leven oppakken, wanneer kunnen we één keer in de tien jaar ons huis verven en één keer in de twintig jaar een grote verbouwing doen, waar ben je veilig? Ik vond dat echt heel naar. Dan weet je: we moeten weer een rondje om het huis doen. Wij stellen dat tegenwoordig uit.

We hebben daarna, toen de TCMG kwam, weer schade gemeld. Die zei: we gaan een nulmeting doen. Een nulmeting was voor ons fijn en ik denk voor hen ook. Zo kan je schade niet verzinnen, zeg maar. Ze komen dan langs -- jullie hebben vast voorbeelden van die rapporten gezien -- en komen dan letterlijk in iedere ruimte in je huis en zetten iedere oppervlakte in je huis op de foto. Dat waren trouwens heel prima gasten, fijn. In die tijd kreeg je ook gewoon een dag vergoed als je thuisbleef. Dat is volgens mij na 2016 ingevoerd. Ze maken dus zo'n rapport en zien die schade. Die wordt allemaal gefotografeerd. Dan denk je: oké, nu moet er weer een aannemer komen en je moet het allemaal weer gaan doen; prima.

Toen kwam het IMG. Toen was er intussen weer nieuwe schade en een deel was hersteld. Toen belde ik om die schade door te geven. Toen gebeurden er een aantal dingen. Toen de TCMG kwam, hadden we een contactpersoon, die zei: je moet een machtiging invullen. In de tijd dat Albert en ik getrouwd zijn, in 1992, was het heel normaal bij het Kadaster dat je huis op één naam kwam te staan. Wij zijn in gemeenschap van goederen getrouwd. We hebben samen het huis gekocht en ook samen getekend. Dat vind ik prima. Ik vind het prima dat zijn naam daar staat. We hebben daar verder ook nooit een minuut over nagedacht. Bij het Kadaster sta ik dus blijkbaar niet als eigenaar geregistreerd. Die jongen van de TCMG of het IMG -- ik weet het niet meer

precies -- zei toen: je moet een machtiging tekenen dat jij de contacten mag doen. Albert wil namelijk heel graag dat ik dat doe. Hij is meer van alles in- en uitruimen en ik ben meer van het mailen en het bellen en het melden enzovoort. Zo vullen we elkaar denk ik heel goed aan daarin. Dus ik had die machtiging ondertekend en aan die jongen gevraagd: is dit nu klaar? Hij zei: deze machtiging blijft.

Het jaar daarop moest ik weer schade melden. Toen moest ik naar een nieuw nummer bellen. Dat waren weer nieuwe mensen. Die contactpersoon was er ook niet meer, geloof ik. Maar dat maakt verder niet uit. Ik meldde de schade. Ik had een jongen aan de telefoon, die zei: mag ik uw geboortedatum? Toen zei ik mijn geboortedatum en zei hij: maar dat klopt niet; ik zie hier dat de geboortedatum van meneer Postma dat en dat is. Ik zei: ja, maar ik ben mevrouw Postma. "O," zei hij, "dan ga ik dit gesprek beëindigen, want ik mag geen gesprek met u hebben omdat u niet de eigenaar bent." Dat was weer zo'n moment dat je denkt: het zal toch niet zo zijn dat we al 25 jaar lang getrouwd zijn, dat we samen dit huis hebben, dat we samen knokken voor ons gezin en dat er gewoon zo'n jongen van een callcenter aan de telefoon tegen je zegt "mevrouw, in mijn protocol staat dat alleen de eigenaar dit mag melden"? Ik geloof dat Albert er op dat moment niet was. Dus die jongen legde de hoorn erop. De volgende keer hebben we samen gebeld. Toen heeft Albert gebeld, terwijl ik naast hem zat. Toen heeft hij gezegd: "Ik wil dat mijn vrouw dit doet. Ik heb begrepen dat jullie haar niet te woord willen staan, maar ze zit nu naast me en ik wil aangeven dat zij dit nu gaat doen. Ik ga nu de telefoon aan haar geven." Dat was nog een heel gedoe. "Ja, maar u heeft geen machtiging ondertekend." Maar die had ik wel. Die jongen had duidelijk gezegd: deze machtiging is gewoon ... Hij wist blijkbaar ook weer niet dat het maar voor één schade was, maar hij had gezegd: deze machtiging is gewoon voor het hele dossier.

Vervolgens kregen we een brief in huis dat onze aanvraag van een schadevergoeding was afgewezen omdat ik niet gemachtigd was en het niet op de goede manier was aangevraagd. Ik had zes weken de tijd om in beroep te gaan. Dat heb ik dus ook maar gedaan. Albert heeft toen aan de telefoon gezegd: er moet iemand komen die dit oplost. Toen heeft iemand buiten alle protocollen en regels om nog een keer een machtiging gestuurd en mij laten tekenen. Diegene heeft ervoor gezorgd dat er een eeuwigdurende ... nou ja, een volledige machtiging kwam die ook zo zou blijven. Toen kreeg ik vervolgens een brief: we gaan toch je aanvraag van een schadevergoeding en -afhandeling weer in ogenschouw nemen, want er

zijn nieuwe feiten. Toen dacht ik: ze hebben de hele schadeafhandeling in principe veel beter geregeld. Er komt gewoon een goede inspecteur langs. Die neemt het op. Vervolgens wordt er geld gestort. Dat duurt allemaal niet zo lang. Ze gaan allemaal geen rare vragen stellen. Je kan je eigen aannemer regelen. Het is allemaal goed. Maar dit, dit is zo heftig dan. Het is dan: ja, maar de overheid werkt met het Kadaster; de overheid moet dit op deze manier doen. Dan denk ik: heb je helemaal niet gekeken naar welk dossier jullie overnemen van al die instanties? Op zo'n moment voelde ik me weer heel alleen en miste ik iemand die zou zeggen: wacht effe, ik ga effe voor je regelen dat het goed komt. We hebben natuurlijk het Kadaster gebeld. "Dan moet u ook als eigenaar ingeschreven staan." Dat was een heel gedoe. Dat kon ik ook niet op korte termijn regelen. Zij zeiden: "Dat is onzin. Je bent in gemeenschap van goederen getrouwd. Voor 2018 heeft dat hele andere rechten. Je hebt gewoon zelf getekend voor dat huis. Dat is echt onzin. Dat mogen ze niet zo doen." Maar ze doen het dus wel, en dan ben je wéér alleen. Om heel eerlijk te zijn vond ik het ook niet een heel erg leuk verhaal om aan andere mensen te vertellen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):
Hoe bedoelt u dat?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Als ik hen opbel, zeggen ze: je bent niet de eigenaar, dus je mag dit niet doen. De jongens zeiden: mama was erg boos. Dan denk ik "ben ik dan zo'n feminist", weet je wel. Ik vind het gewoon moeilijk dat je élk stukje van je recht hierin bevechten moet, terwijl ... Het is niet alsof we het zelf gedaan hebben, hè. Het zijn de dingen die het heel lastig maken. Het zijn ook de dingen waar je dan van wakker ligt. Naast dat je voor al die schades die je hebt gehad alles op papier moet zetten, wat je iedere keer moet doen, moet je ook nog over dit soort randzaken je recht halen. Als je dat niet doet, dan krijg je het niet. Er is niemand die zegt: ik kom je erbij helpen, ik los het voor je op. Ik kan nog een brief schrijven, ik kan nog een formulier invullen en ik kan me op internet redden, maar er zijn een heleboel mensen die dat niet kunnen. Ik weet niet hoe die dat doen.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik denk dat u heel duidelijk vertelt hoe alleen u zich voelt en dat het een voortdurende strijd is om, in uw woorden, elk stukje van uw recht -- u noemt het "randzaken", maar als ik naar u kijk, denk ik dat het meer is dan

randzaken -- te bevechten. Als u zo terugkijkt en als u alles optelt, hoe groot is de schade dan? Welke woorden zou u daaraan geven?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

De schade zit 'm erin dat je heel klein wordt gemaakt of zo. Zoals Albert het zei: "Mijn gevoel van privacy is weg. Er komen massa's mensen over de vloer, die in iedere ruimte kijken, die overal foto's van maken die in een rapport gaan. Een jaar later is dat rapport zoek en moet er weer een nieuw rapport gemaakt worden en komt het hele circus opnieuw. Ze vinden van alles van je. Ze beslissen van alles over je." Het zijn de dingen die ik net vertelde, dat je niet als eigenaar wordt gezien, dat je dat moet gaan bewijzen, dat je voortdurend moet knokken om je recht te halen. Ik ben niet een arme Groninger, ik ben een inwoner van Nederland, ik ben gewoon Nederlands staatsburger. Ik heb er recht op dat de overheid mij beschermt. Ik heb er recht op dat de overheid mij veiligheid biedt, waar mogelijk, en dat zij mijn privacy respecteert. Dat gevoel, dat wankelt daardoor. We hebben het er in het voorgesprek in het voorjaar ook over gehad: kijk ook naar de slachtoffers van de toeslagenaffaire. Ik denk dat dit eenzelfde gevoel is, dat ervan uit wordt gegaan dat je dingen doet die niet in de haak zijn, terwijl dat niet zo is, en dat je niet op je staatsburgerschap wordt gezien, maar op een aantal variabelen of op een set van toevallige dingen die er nu een keer in jouw leven zijn. Ik heb evenveel recht als iemand uit Den Haag of uit Middelburg of van een Waddeneiland, en ook die mensen hebben recht op een eerlijke behandeling. Toevallig is er een gaswinningsgebied onder een groot deel van de provincie waarin ik leef, maar dat moet er niet voor zorgen dat daardoor de rechten van de mensen die in die omgeving wonen verdwijnen, aangetast worden of zomaar veranderd worden. Het maakt je heel klein omdat je voortdurend moet bedenken: is dit het waard, moet ik hiervoor vechten of zal ik het maar niet doen?

Als ik terugkijk, is er nog iets wat ik eigenlijk nog niet echt heb gezegd omdat dit mij als een steen op de maag ligt, en dat is de mentale gezondheid van onze kinderen. Ook gaat het om die van onszelf, maar goed, wij zijn de verantwoordelijken in het gezin. Onze zoons hebben hun puberjaren, hun tienerjaren doorgebracht in een heel gestreste omgeving met heel gestreste ouders. Zij hebben daar elk op hun eigen manier echt de mentale gevolgen van. Onze jongste zoon is zwaar depressief geworden. Dat hadden wij helemaal niet door in het begin. Hij sloot zich in zijn eigen wereld op. Als je dat dan later merkt en ziet, denk je: ik heb gewoon gefaald, ik heb gewoon gefaald als moeder. Ik heb geknokt voor het huis, maar ik had voor mijn

kind moeten knokken. Maar ik heb het helemaal niet gezien, want hij deed z'n ding. Hij ging naar school en kwam weer terug. Hij was 's nachts bang. Hij kon niet bij ons terecht. Wij waren snel boos of snel van streek. Aan tafel 's avonds was het vaak gedoe. Telefoon, weer dingen regelen, alvast snel dingen uitpakken. Weet je, ik ben heel dankbaar. Onze jongens zijn heel loyaal aan ons. We hebben een heel fijn gezin. We kunnen het daar nu goed over hebben. Gelukkig is de jongste ook zodanig hersteld. Maar wij zijn allemaal sneller van streek. Ik ben heel snel, ja, gauw van streek als er iets ... Ik ben snel in de war of snel gestrest. Ik denk dat dat de grootste schade is.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Ik denk dat u het heel mooi beschrijft, waardoor het ook impact heeft op de mensen die kijken en op mijzelf. Wat is wat u betreft ... Nee, laat ik het anders vragen. Zijn er momenten geweest dat u hierdoor dacht: nou, ik ga deze schade maar niet melden? Wat voor effect heeft het ook weer gehad op het gewone -- laten we het maar even "gewoon" noemen -- schade- en versterkingspad?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Daar zit ik nu heel erg mee. Iedere keer als er een aardbeving is, denk ik: we moeten eigenlijk een rondje om het huis maken. Maar dat stellen we dan uit. Ik weet dat er nog wat scheuren zijn, die niet zodanig ernstig zijn dat er direct actie op móét, maar het moet wel, want ze kunnen ook verergeren. Van het voorjaar waren wij op vakantie en hoorden we dat er weer een beving was, een flinke beving bij Loppersum. Dan weet je: als ik thuiskom, moeten we een rondje om het huis. We hebben het nog niet gedaan ... En af en toe als ik de deur binnenstap, kijk ik weer omhoog, want ik weet waar de oude plekken zitten. En als ik de kelder in ga, kijk ik altijd of die nog droog is. Het moet gewoon nog, maar we schuiven het voor ons uit, want het is gewoon heel lekker om een tijdje niks te hoeven.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

En andere zaken waarvan u zegt: dat doen we nu dus anders, of ...

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Nou ja, we doen het wel. Uiteindelijk wel. We verzamelen gewoon moed en af en toe moet het dan maar zover zijn, zeg maar. Tja ... Ik merk gewoon ... Ik weet het niet, het kan ook aan mezelf liggen, maar ik ben gewoon heel snel moe. Gewoon heel snel moe. Ik kan niet lang dingen volhouden. Dat

heeft hier denk ik ook wel mee te maken, omdat je nog een beetje het gevoel hebt dat je een marathon hebt gelopen en daar nog niet van hersteld bent. Dat.

Mevrouw **Tielen** (VVD):

Dank u wel. Mevrouw Kathmann heeft ook nog een paar vragen.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

Ja. Al dat knokken voor het gezin, dus mailen, bellen, 60 mensen ontvangen, afspraken nagaan, hoe valt dat te combineren als u vertelt dat u allebei een baan heeft? Wat doet dat op de werkvloer?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Dat zou ik eigenlijk aan mijn collega's en aan mijn baas moeten vragen. Het heeft wel impact. Ik denk dat ik soms dingen over het hoofd heb gezien of te druk ben geweest, ook te druk in mijn gedrag. Het moet allemaal in de randen gepropt worden. Ik probeer mijn werk altijd goed te doen. Misschien ook in de omgang met collega's. Ik heb in die tijd wel gehad dat ik mensen gewoon niet zo goed kon begrijpen, terwijl ik nu denk: "Hoe kan dat toch? Ik kan diegene prima begrijpen." Maar nu heb ik meer rust.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

Werd er wel rekening mee gehouden, bijvoorbeeld door de werkgever?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja, in principe werd er echt wel rekening mee gehouden. Maar ik denk wel ... Ik had een collega die een paar dorpen verderop in Groningen woonde, waar wat minder schade was omdat dat gebied net wat anders ligt. Die zei wel: dan kom ik op een verjaardag en vragen ze "hoe is het met jullie met al die aardbevingsschade" en dan zeg ik "wij hebben wel wat scheuren gehad maar die zijn keurig hersteld, dus ik merk er niet zo veel van; ik heb wel een collega en die heeft van alles meegemaakt, maar ja, dat is eigenlijk de enige". Dus dat is best gek. Maar ik heb hele lieve collega's, die me ook altijd wel veel ruimte gegeven hebben. Mijn werk leent zich er ook voor om thuis te kunnen doen, hoewel dat in die tijd niet gemakkelijk was, want thuiswerken is fijner als het rustig is in en om het huis, en dat was het niet. Maar ik kreeg wel de ruimte om flexibel te zijn in mijn thuisuren. Als ik thuis moest zijn omdat er iemand kwam, kon ik daar tijd voor nemen en met uren schuiven.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

Dus u had daar mazzel mee. Maar ik denk dat er ook wel mensen in uw omgeving zijn die ook schade hadden maar die die mazzel veel minder hadden.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja. Misschien is dat ... Wij hebben elkaar vaak aangekeken en gezegd: waren wij nou zo naïef? Hadden wij niet veel eerder moeten zeggen: wacht effe, wij doen dit allemaal zelf, wij blijven aldoor in ons huis; kan dat ook anders? Op een gegeven moment kon dat inderdaad anders, want in 2019 is de boel ook weer hersteld en toen zijn we in een B&B gegaan en hebben we hulp gehad met het in- en uithuizen. Maar dat kon toen ook. In de jaren ervoor ... Wij hadden, denk ik, al vrij vroeg een vrij ingewikkeld schadedossier. Ik denk dat dat het verschil is met een aantal andere mensen, bij wie het beperkt bleef tot scheuren of tot delen van het huis dat hersteld moest worden. Ik denk dat dat het ook een beetje is. Want in de begintijd toen het bij ons zo heftig was, was dat nog niet zo goed opgetuigd.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

Nee. U zei iets over een regeling vanaf 2016. Dat het toen vergoed werd als je thuis moest blijven.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja. Ik weet niet of het vanaf 2016 is, dat zou ik kunnen nazoeken. Maar er is een moment gekomen waarop werd gezegd: als je een dag thuis moet blijven, krijg je daarvoor een vergoeding. Ik weet het niet precies; ik dacht iets van €95 of zo. Wat nog wel bijzonder was, weet ik nog, is dat de laatste keer dat er een inspecteur kwam om de volgende nulmeting weer te doen, er van tevoren iemand langskwam om het voor te bespreken, en die zei: als u ervoor thuisblijft, krijgt u deze dag vergoed, maar alleen als er ook daadwerkelijk schade wordt geconstateerd. Dat vond ik wel heel bijzonder. Want ik dacht: ik moet toch sowieso thuis zijn, want ik móét erbij zijn, ik moet met jullie mijn hele huis door. Er was schade, dat wisten we eigenlijk ook wel, maar het voelde wel wat raar.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

En anders kreeg je het niet?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Anders kreeg je het niet vergoed, terwijl je wel thuis moest zijn. Dus ... Ja,

dat. Maar goed, dat gaat in de grote serie van alle gekke opmerkingen die je te horen hebt gekregen.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):
Vanuit wie was die regeling van die €95?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:
Ik denk dat dat nu gewoon IMG is of dat ... Ik denk dat het al wel zo was in het laatste jaar van het Centrum Veilig Wonen.

Over vergoeding gesproken. Dat hele drama met die schoorsteen is best een uitgebreid drama geweest. Want toen ze de schoorsteen gingen slopen, bleek die stuk te zijn, maar bij het schoorsteen slopen, sneuvelde ook de dakkapel. Dat kon niet anders, want die was eraan vastgebouwd. Toen hadden we weer een heel groot probleem, want degene die daarmee bezig was, zei: die dakkapel moet ook. Er moest voor gebeld worden of dat mocht en dat mocht niet, want de dakkapel had in principe geen schade. Alleen was hij stuk omdat de schoorsteen werd afgebroken. Toen zeiden ze dat ze er eerst over moesten nadenken en gingen ze weg. Zo gaat dat echt, ze gaan écht gewoon weg; ze pakken hun spullen, ze pakken hun pasje, ze nemen hun helm en hun veiligheidsschoenen onder de arm, stappen in de auto en gaan weg. Dit was in het pinksterweekend, denk ik. Wij hebben toen zelf kleden moeten zoeken om het af te dekken, want het was gewoon een gat, de hele dakkapel lag open. En dan is het niet zo dat er de volgende week iemand belde die zei "we hebben bedacht hoe we het moeten doen", nee, daar moest eerst een heel nieuwe tekening, ontwerp, bestek voor gemaakt worden. Dus wekenlang heeft ons hele huis opengelegen. En dan was het nog mazzel dat het geen winter was.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):
En dan moest u er zélf weer achteraan.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:
Ja.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):
U zei al: een ingewikkeld schadedossier. Voor hoeveel is er in totaal uiteindelijk aan schade hersteld in uw huis?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Een deel daarvan weten wij, omdat we dat kunnen zien; bij schadeherstel krijg je die bedragen te zien. Maar een deel weten wij niet, want dat versterkingsverhaal van de schoorsteen die eraf ging, krijg je niet te zien omdat dat een apart proces is.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

Wat is het deel dat u wel weet?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Tja, ik denk toch algauw sowieso €50.000, € 60.000. Misschien nog wel wat meer. En over die schoorsteen wil ik helemaal niet eens nadenken. Ik denk dat we makkelijk voorbij de ton zitten in totaal en misschien nog wel veel meer. Als je er dan aan denkt dat ze komen zeuren over een paar duizend euro, denk je weleens: "Waar gaat dit over? Want je stuurt rustig allemaal heel duurbetaalde professionals op ons af." Ook een mooi voorbeeld is het volgende. Voor het verwijderen van die schoorsteen moest er op asbest geïnspecteerd worden. Dat is logisch, want je wil niet dat die mensen worden blootgesteld aan asbest. Er zou een hoogwerker komen om dat te inspecteren, want het was een heel hoge schoorsteen. Mijn man zei: ik kan wel gewoon even met mijn camera een foto maken. Wij hadden sowieso al verteld dat er geen asbest in ons huis zat, want het is van voor de tijd dat er asbest gebruikt werd in de bouw. Die schoorsteen was helemaal gemetseld, of van beton, dat weet ik niet precies, dus daar kan je gewoon je camera in laten zakken en dan zie je dat. Nee, dat kon niet; er moest een hoogwerker komen. En dan denk je ... Als je weet wat een hoogwerker per dag kost Tja.

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

Als je dat allebei bij elkaar optelt ...

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja. En dan wordt er wel moeilijk gedaan over een dagvergoeding wanneer je thuis bent en wordt er gezegd: alleen als je schade hebt, gaan we dat vergoeden. En zo. En steigers die weken van tevoren al aangebracht worden terwijl het werk pas weken later komt. Dat je denkt "nou ...".

Mevrouw **Kathmann** (PvdA):

U had het erover, omdat u nog zo goed op uw netvlies heeft door wie u zich wél serieus genomen voelde, dat er iemand kwam om schade op te nemen

en dat u op een gegeven moment dan een plaat ziet. En er is eigenlijk geen ruimte of muur in uw huis zonder schade. Toen zei u: als we dit hadden geweten, hadden we het allemaal anders aangepakt. Hoe had u het aangepakt?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Tja, dat is ook lastig, hè. Want niet alleen wij wisten natuurlijk van tevoren niet hoe het ging, ook alle instanties wisten niet hoe het ging. Maar stel, je ziet nu een huis waar op diverse plaatsen schade is. Dan moet je denk ik sowieso bedenken dat je ergens tijdelijk iets nodig hebt, liefst in de buurt van je huis of op een goede plek waar je kinderen gewoon toegang hebben tot openbaar vervoer, hun bijbaantjes en sport enzovoort. Als je tuin zich ervoor leent, zou je daar misschien een goed chalet in kunnen zetten, als dat gewoon netjes wordt neergezet. Of als je het niet aankan om erbij in de buurt te zijn, dat je dan wel naar een vakantiepark of zoiets gaat. Maar je moet er gewoon uit. Je kan niet aldoor in je huis zijn als er geboord en geslepen en gevoegd en gedaan wordt.

Het lastige is wel dat het soms ook handig is als je er bent, omdat je soms wel moet kunnen meedenken, bijvoorbeeld over waar iets naartoe moet, of over hoe iets precies hersteld moet worden. Vooral als iets wat ze bedacht hebben niet lukt, moet je wel kunnen handelen. Wij hebben toen de dakkapel sneuvelde, gewoon gezegd: er komt een nieuwe dakkapel; wij zeggen tegen onze aannemer "ga zo snel als je kunt beginnen met het bouwen", het moet, het moet dicht, het kind moet weer ergens kunnen slapen, dan betalen we het wel zelf en zien we later wel hoe we de rekening neerleggen.

Misschien ook een mooi voorbeeld in dit verband. In 2015 hadden we een hele grote klus waarbij alle wanden en plafonds enzovoort hersteld en geverfd werden. Op een ochtend zou ik naar mijn werk gaan en haalde ik nog snel even de hal leeg, want daar stonden nog een kapstok en een paar dozen. Die ging ik verplaatsen naar een ruimte waar op dat moment niet gewerkt werd. Daarna zou ik naar het werk kunnen. We liepen dus de hal in. Ik riep Albert, die ook al bijna naar zijn werk was, en zei: moet je kijken. De avond ervoor was er weer aan aardbeving geweest -- dat was niet zo raar, dat gebeurde in die tijd heel regelmatig -- en waren er dus nieuwe scheuren ontstaan, helemaal rondom onze voordeur, aan de binnenmuur en door. De schilders stonden letterlijk met hun emmers verf achter me. Dus wij dachten: en nu? Want ik weet wat er gebeurt: als ik nu het Centrum Veilig

Wonen -- dat was het toen nog -- bel, sturen ze de schilders naar huis, moet ik een aantal weken wachten totdat er een inspecteur komt die het gaat opnemen en ligt alles weer zoveel weken stil; en we hebben nu de schilders in huis en die zijn al halverwege de klus. Dus ik heb onze aannemer gebeld. Die zei: maak maar foto's en laat ze het maar gaan herstellen. Dat hebben we dus gedaan. Die foto's heb ik gemaïld naar het Centrum Veilig Wonen, waarop ik de contactpersoon aan de telefoon kreeg, dat dat niet mocht. Want er moest eerst een inspecteur komen. Maar ze waren al bezig. Toen hebben wij gezegd: écht niet, ze gaan het nu gewoon repareren. En dat is toen ook gebeurd. Maar je staat daar in zo'n hal en denkt echt: jongens, het heeft geen zin wat we aan het doen zijn; je draait je om en het is weer stuk.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
Het gaat de hele tijd weer door.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:
Het gaat de hele tijd door.

Mevrouw **Kuik** (CDA):
U heeft ons heel beeldend meegenomen in wat dit heeft gedaan voor u en uw gezin thuis. Ik wil nog kort even vooruitblikken. Wat zou er volgens u nodig zijn om perspectief in de regio structureel te versterken?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:
Bedoelt u daarmee de regio als regio waarin schade is of de regio op zich?

Mevrouw **Kuik** (CDA):
De mensen die schade ondervinden, inderdaad, dat deel.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:
Ik denk dat het goed is dat er heel goed gekeken wordt naar hoe we straks, als de gaswinning afgebouwd is of op een heel laag niveau is en er toch nog schade is, blijft of komt, gaan voorkomen dat wordt gezegd "jongens, sorry, maar wij zijn weg" door de overheid of organisatie die dat moet doen. Dus dat je niet zegt: ja, maar er is nu geen gaswinning meer en er komt ook geen geld meer binnen, dus we kunnen het eigenlijk niet blijven vergoeden; het moet maar een keer klaar zijn. Je moet dus, denk ik, incalculeren dat er misschien nog heel lang schade zal zijn en dat die hersteld moet worden, puur schadeherstel.

Ik denk dat het heel belangrijk is dat iedereen die daar behoefte aan heeft, heel laagdrempelig maatschappelijke ondersteuning, liefst gewoon van praktische mensen, van maatschappelijk werk, kan hebben en dat je daar geen afspraak voor hoeft te maken en dan moet wachten. Diegene moet eigenlijk gewoon in het hele verhaal erbij zitten, dus dat je een pakket hebt: er komt een inspecteur, je krijgt een contactpersoon, maar je krijgt ook een maatschappelijk werker. Als jij na twee keer zegt "ik vind het prima, ik red mij goed", dan hoeft diegene heus niet weer te komen; dat is niet erg. Het zou ook mooi zijn als die in de wijk het beeld heeft, net als een wijkagent zeg maar, dus dat het een wijkwerker kan zijn die ook ziet wat het met zo'n wijk doet. Dan zou het natuurlijk mooi zijn als je bij schadeherstel in een wijk met elkaar kan gaan zitten en zeggen: wat kunnen we doen om weer een sterke, krachtige wijk te worden?

Want als ik nu naar onze oudste zoon kijk: die woont in Appingedam en heeft toen een huis met schade gekocht in Opwierde, dat helemaal versterkt wordt. Dat huis is vorig jaar gesloopt. Hij heeft in een wisselwoning gezeten met zijn vrouw. Ze hebben nu een nieuw huis. Nou, dat was best pittig. Dat was ook wel heftig, maar het is wel heel goed gedaan. Hij zegt: dit is echt iets wat kansen biedt; zoals het in onze wijk gedaan wordt, waar dat uiteindelijk ook mooi wordt, kan je als blauwdruk nemen voor een heleboel andere wijken. Maar dan moet je vervolgens niet, zoals nu gebeurt, gaan zeggen: o, maar wacht effe, we gaan nu de normen naar beneden schroeven en we gaan opeens niet meer versterken. Of opeens zeggen: het moet aan andere normen voldoen. Als je duurzaam wilt worden met elkaar, dan heb je daar een heel mooi voorbeeld liggen waaraan je kan zien hoe dat kan. Dan kan je ook van de bewoners gaan horen wat voor ervaringen ze hebben. Dan kan je misschien ook uit iets heel naars iets moois maken voor de toekomst, zodat we met elkaar wat duurzamer omgaan met onze woningen.

Ik denk dus dat dat belangrijk is. Volgens mij is het belangrijk dat je als overheid, als je opdracht geeft tot wat voor winning dan ook -- mijnen, gebieden waar kerncentrales zijn, wat dan ook maar; als daar grote bedrijven bij komen, spelen er heel andere belangen mee -- altijd de blik vooruit hebt: wat betekent dit voor de burgers die in dat gebied wonen of daar komen wonen of daar hebben gewoond? En dat je op grond daarvan besluiten neemt en niet alleen het grote geld laat spreken. Ik begrijp heel goed hoe dat gaat. Als ik denk aan het verhoor van minister Kamp ... Ik was sowieso al verbijsterd daarover, maar het was echt verbijsterend om nog weer een keer te horen dat als je weet dat er een grote beving is geweest,

dat er veel schade is, dat de toezichthouder die door de overheid is ingesteld aan de bel trekt en zegt "ga onmiddellijk die winning terugschroeven, doe daar iets aan", je dan het ene deel wel doet, namelijk opdracht geven tot het doen van veel onderzoek, wat natuurlijk belangrijk is, maar dat je het andere ...

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Uw punt is: kijk ook naar de belangen van de mensen die er wonen, ook in toekomstige projecten als het gaat om de ondergrond.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Zeker, zeker. Maar het is, denk ik, heel belangrijk dat als er twijfel is over of iets wel kan -- een fabriek, vervuiling -- je dan een pas op de plaats doet. Bij twijfel niet inhalen is dan een hele verstandige. Dat had gewoon gekund, hebben we gehoord, maar dat had ook moeten.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Zijn dat ook de vragen waarvan u hoopt dat deze enquête met een antwoord komt? Of zijn er nog andere punten?

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Ja. Ik zou hopen dat als hier iets uit komt, het dát is: dat de overheid zich altijd realiseert dat de overheid er is om de burger te beschermen. De overheid staat, denk ik, in dienst van de maatschappij, van de samenleving, van de burger. Een burger heeft plichten, zeker, maar ook rechten. Daar moet echt oog voor zijn. Het moet ingebouwd worden dat daar oog voor is.

Mevrouw **Kuik** (CDA):

Dank.

De **voorzitter**:

Dank u wel, mevrouw Postma-Doornbos. Fijn dat u op alle vragen antwoord heeft gegeven, maar ook dat u moed toont om zo open en indringend over de privésituatie van u en uw gezin te vertellen. Ik dank u beiden. Ik vraag de griffier om u naar buiten te geleiden.

Mevrouw **Postma-Doornbos**:

Dank, en veel wijsheid gewenst.

De **voorzitter**:

Dank u wel.

Sluiting 11.43 uur.